

A FELSZÍNI ERŐK ELLENI LÉGI MŰVELETEK DOKTRINÁLIS ÉRTELMEZÉSE A NATO-BAN

**Krajnz Zoltán mérnök őrnagy
egyetemi tanársegéd
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Hadtudományi Kar
Légvédelmi Tanszék
Palik Mátyás őrnagy
egyetemi adjunktus
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Hadtudományi Kar
Repülőtanszék**

A cikk röviden ismertetést ad a NATO harcászati légierő felszíni erők elleni légi hadműveleti alkalmazási formáinak kialakulásáról, a műveleti struktúráról és az abban tapasztalható, napjainkra beállt változásokról.

BEVEZETÉS

„Aki a levegőt ellenőrzi az általában a felszínt is uralja”, ezért a légtérelenőrzés szerepkörének betöltése után a légi szembenállási műveletek végrehajtását követően, amennyiben a hadműveleti helyzet úgy kívánja, a légierő áttérhet az erő alkalmazásának szerepkörére és felszíni erők elleni műveletekbe kezdhet. A korszerű légierő a harci képességeinél fogva az ellenséges szárazföldi- és tengeri erők elleni harc hatékony eszköze, a mi vizsgálatunk szempontjából azonban csak a felszíni műveletek közül az ellenséges szárazföldi csapatok elleni műveletek jelentősek, ezért mi is erre összpontosítottuk figyelmünket.

AZ ALKALMAZÁS FORMÁI

A korszerű NATO-elvek szerinti felszíni erők elleni műveletek elmélete a légierő klasszikus hadműveleti alkalmazási formáinak a fejlődése során alakult ki. Az

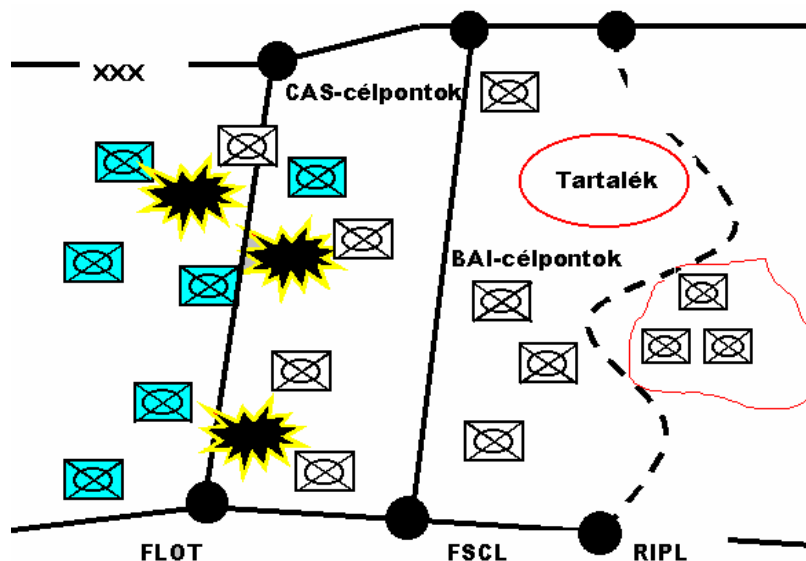
elméletet folyamatosan fejlesztik a harci környezet változó követelményei- és a felszíni erők mindenkori igényei szerint. Az 1980-as évekig a szövetségben a katonai műveleteket a „tradicionális” felfogás szerinti háború belső logikájának feleltették meg. Ebben a fegyveres konfliktus koncepcióban a szárazföldi erők műveleteinek a tömeg hadseregek szembenállásának specifikus követelményeiből fakadó igényeket kellett kielégítenie. Jellemző volt ekkor, hogy a háborúban viszonylag széles-, összefüggő arcvonalat, többlépcsős hadművelati felépítést képzeltek el, ahol a hadművelati mélységben jelentős tartalékokat képeznek. A harctevékenységek tervezése és végrehajtásának a koordinálása szempontjából a harcmezőt jól definiálható terepszakaszokkal felosztották, amelyek kvázi szétválasztották a különböző művelati formákat és segítették a végrehajtást.

A felszíni erők sikeres harcának érdekében, alapvetően a légi erő repülőerőforrásaival, a következő műveletek végrehajtását tervezték:

- LÉGI LEFOGÁS — Air Interdiction (AI);
- TÁMADÓ LÉGI TÁMOGATÁS — Offensive Air Support (OAS);
- KÖZVETLEN LÉGI TÁMOGATÁS — Close Air Support (CAS);
- HARCTEVÉKENYSÉGI KÖRZET LÉGI LEFOGÁSA — (BAI);
- TENGERI MŰVELETEK LÉGI TÁMOGATÁSA — (TASMO).

A LÉGI LEFOGÁS az ellenség hadművelati potenciáljának megsemmisítése, a harci képességei kiaknázásának késleltetése céljából tervezték az ellenség hadművelati mélységében, még mielőtt az hatékonyan befolyásolhatná a saját erők tevékenységét az arcvonaltan. Célpontjait a szárazföldi csapatok fegyvereinek hatótávolságánál nagyobb mélységekben jelölték ki, és így nem igényelt szoros együttműködést a saját erők tüzeivel és manővereivel. Elsődleges célja volt megakadályozni az ellenséges erők tartalékainak az előrevonását, korlátozni az ellenség manőver lehetőségeit és elvágni a harcolókat az utánpótlási vonalaiktól. A légi lefogás a legjobb eszköznek minősült a repülő hatótávolságának a kiaknázására az ellenséges szárazföldi erőkkel szemben, ott mérhetek csapást az ellenségre, ahol az a legsebezhetőbb volt, arra készítve, hogy légvédelmét a nagyobb mélységekre is kiterjessze. MINÉL NAGYOBB SZÜKSÉGE VOLT AZ ELLENSÉGES SZÁRAZFÖLDI ERŐKNEK AZ ELLÁTÁSRA ÉS A MEGERŐSÍTÉSRE, ANNÁL HATÉKONYABB LEHETETT A LÉGI LEFOGÁS. Ez a művelati forma a harcmezőn a „felderítés és csapásmérés koordinációs vonalától” (RIPL), illetve a hadtest „felelősségi körzetétől” (Area of Responsibility, AOR) mélyebben elhelyezkedő célok ellen irányult, így nem igényelt szoros koordinációt a végrehajtás időszakában a szárazföldi erők és a légi erő között.

A TÁMADÓ LÉGI TÁMOGATÁS két hadművelati alkalmazási formája két részre osztotta a harcmezőnek az arcvonalt (FLOT Forward Line of Own Troops) és a támogatandó hadtest (hadosztály) felelősségi körzetének határa közötti területet (AOR, RIPL).

1. ábra

A felszíni erők elleni műveletek a hagyományos felfogás szerint

A HARCMEZŐ LÉGI LEFOGÁSA (BAI) a „tűztámogatás koordinációs vonala” (Fire Support Coordination Line, FSCL) és a „felderítés és csapásmérés tervezési vonala” közötti térrészben zajlott, az ellenség azon földi célpontjai ellen, amelyek voltak, hogy közvetlenül hathattak a saját erőinkre, de még nem voltak közvetlen harcérintkezésben velük. A harcmező légi lefogásának a célja volt, hogy kedvező feltételeket teremtsen a közvetlen harcot folytató erők számára azáltal, hogy már a harcászati mélységben tartózkodó ellenség manőverszabadságát korlátozza, így azok nem voltak képesek az optimális szétbontakozásra és harcrend felvételére. A harcmező légi lefogásának lényegét jól tükrözi, hogy egyes szakirodalmak A FELSZÍNI ERŐK KÖZVETETT LÉGI TÁMOGATÁSÁNAK NEVEZTÉK, mivel a hatása a peremvonalban csak közvetve mutatkozott.

A KÖZVETLEN LÉGI TÁMOGATÁST azon ellenséges célpontok ellen tervezték, amelyek a saját erők közvetlen közelében, a peremvonal és a tűztámogatás koordinációs vonala között helyezkedtek el, amelyek harcban álltak a saját csapatokkal. Minden egyes repülőfeladat részletes összehangolását igényelte a saját erők tüzével és mozgásával. Az alapvető különbség a harcmező lefogása és a közvetlen légi támogatás között a céloknak a saját erőktől való távolságában és emiatt a tevékenységhez szükséges vezetés rendjében mutatkozott meg. A harcmezőt lefogó légitámadásokat az ellenség azon erőinek a késleltetésére, megsemmisítésére, vagy semlegesítésére vezették, melyek a harctevékenység körzetében voltak, de még nem léptek harcba a saját szárazföldi erőkkel.

AZ ALKALMAZÁSI FORMÁK VÁLTOZÁSA

A felszíni erők elleni hadműveleti alkalmazási formák elmélete az utóbbi évtizedben jelentős változásokon ment át, amelyek fő mozgató rúgói a lehetséges háború felfogásában történt változások, valamint az egyre jelentősebb szerepet kapó válságkezelési feladatoknak való mind jobb megfelelés igénye volt. A harcmező változásainak a feltárását célzó kutatások szerint a prognosztizálható hadműveleti terület nem lesz ilyen jól strukturálható, mint az sz. ábrán látható. A jövő harcmezőjére a „nonlinearitás” lesz a jellemző, amely szerint az egyes harcok a hadműveleti területen már nem lesznek egyértelműen és egyszerűen egyes terepszakaszokhoz köthetőek, pillanatnyi térbeni helyzetük inhomogénné válik. További változást indukáltak a harcászati vezetést és irányítást támogató információs rendszereknek a fejlődése, valamint az egyre pontosabb- és megbízhatóbb információkat nyújtó harctéri felderítő és monitorozó rendszerek alkalmazásában rejlő lehetőségek is.

FORMAILAG A LEGLÁTVÁNYOSABB VÁLTOZÁST A MŰVELETI STRUKTÚRÁBAN A HARCMEZŐ LÉGI LEFOGÁSA MŰVELETI KATEGÓRIÁNAK A MEGSZÜNTETÉSE JELENTI. Tulajdonképpen a két légi lefogási kategóriát, a harcmező megváltozott struktúrája miatt egyesítették, valamint feloldották a légi lefogás és a stratégiai légi támadás célpontjai közötti esetleges ellentmondásokat.

A legújabb szövetséges elvek szerint a LÉGI LEFOGÁS és a KÖZVETLEN LÉGI TÁMOGATÁS szétválasztása a légi műveleteknek a saját csapatoktól mérhető távolsága és a tervezés- és végrehajtás időszakában megkövetelt integráció szintje alapján történik. Meghatározható egy olyan távolság (Close proximity), amelyen belül még garantálható a megbízható tűzirányítás és a saját erők, valamint a végrehajtó repülő eszközök védelme.

A LÉGI LEFOGÁS, az újkori értelmezés szerint, magába integrálja a korábbi harcmező légi lefogás- és a légi lefogás műveleti formákat, olyan felszíni célpontok megsemmisítésére (bénítására) tervezik alkalmazni, amelyek rendszerint kívül esnek a saját erők tüzeszközeinek a hatótávolságán, mivel nagyobb a távolságuk, mint az előbb említett, „close proximity”, így a végrehajtás során nem igényel, olyan szoros integrálást a saját felszíni erők tüzével- és manőverével. A légi lefogás a rendeltetését az ellenséges célok pusztításával, tevékenységének zavarásával, késleltetésével, valamint szabad manőverezésének akadályozásával tölti be.

A légi lefogás, a célpontokról való információ minőségének függvényében, lehet előre megtervezett-, és ún. nem előre megtervezett. AZ ELŐRE MEGTERVEZETT

*A FELSZÍNI ERŐK ELLENI LÉGI MŰVELETEK DOKTRINÁLIS
ÉRTELMEZÉSE A NATO-BAN*

(Preplanned air interdiction) légi lefogás, amire a lehetőségek szerint törekedni kell, feltételezi a célpontokról való közel valósidejű felderítési adatok folyamatos meglétét, valamint a saját erők helyzetéről, tevékenységéről és tüzeréről való pontos tájékoztatást. A NEM ELŐRE MEGTERVEZETT (Nonpreplanned air interdiction) formát alkalmazzák, amikor az ellenséges célpontokról nem rendelkeznek megbízható információval, ebben az esetben a csapásmérők számára elsősorban nem célpontokat, hanem területet jelölnek ki, ahol a felderített célokat kell megsemmisíteniük. Ezt a formát „fegyveres felderítésnek”(Armed reconnaissance), „útvonal felderítésnek” (Road reconnaissance) hívják. Speciális változatát az ún. „gyilkos doboz” (Killbox) kijelölése jelenti, amely tulajdonképpen egy légtér felhasználást szabályzó rendszabály, amit akkor alkalmaznak, ha garantáltan létezik olyan terület a harcmezőn, ahol saját erők nem tartózkodhatnak, így az ott megjelenő erők csak ellenséges csapatok lehetnek.

A légi lefogás sikerét csak az alábbi feltételek megléte esetén tartják valószínűnek:

- Légi fölény.
- Fontos és pusztítható célok megléte a harcmezőn.
- Folyamatos nyomásgyakorlás a földről és a levegőből egyaránt.
- Az ellenség logisztikai rendszerének gyengítése.
- Az erőkifejtés összpontosítása.
- Hatékony légtér menedzsment.

A KÖZVETLEN LÉGI TÁMOGATÁS a saját csapatok közvetlen közelében, a tüzeszközök hatótávolságán belül, biztosítja a felszíni erők számára a megfelelő tüzerőt a támadó- és védelmi műveletekben egyaránt.

A végrehajtása során hármaskövetelménynek kell megfelelnie:

- A saját csapatok harcának hatékony támogatása az ellenséges erők pusztításával, bénításával, vagy akadályozásával.
- A saját felszíni erők biztonságának a szavatolása a műveleteket végrehajtó légi támadó eszközök tüzetől.
- A saját légi támadó eszközök védelme a saját csapatok légvédelmi tüzetől.

A fenti követelményekből adódóan jól érzékelhető, hogy mennyire szoros integráció és koordináció szükséges a légi — és a felszíni komponens tervező — , irányító- és végrehajtó tevékenysége során. Különösen nagy szükség van rá akkor, ha a tüzerő összpontosítására van szükség és a válaszadási (reakció) idő rövid. A légvédelem, vagy a lövész fegyverek tüze olyan veszélyeket jelent a kijelölt repülőerők számára, hogy a feladatot csak speciális, ilyen harci körülményekre tervezett eszközökkel célszerű tervezni.

A szárazföldi erők hadművelési sikeréhez elengedhetetlen a közvetlen légi támogatásnak az integrálása a felszíni erők tüzével, az ellenséges légvédelem elnyomásával. AZ EGYIK LEGFONTOSABB AZT BIZTOSÍTANI, HOGY A LÉGI

TÁMOGATÁS A MEGFELELŐ HELYEN AKKOR VALÓSULJON MEG, AMIKOR ARRA REÁLIS IGÉNY MUTATKOZIK.

Az előbbi követelményt egy rendkívül rugalmas, a mindenkori felszíni harci helyzethez igazodó, igénylési rendszerrel valósítják meg. A felszíni komponens parancsnok előre meghatározza a közvetlen légi támogatással megsemmisítendő célok listáját, amelyet a flexibilis C2–struktúra igénylési rendjének működtetésével a mindenkori elvárásokhoz igazítanak.

Az igénylési rendszer szempontjából a következő közvetlen légi támogatás típusokat különböztetnek meg:

— előre megtervezett (Preplanned CAS), amely lehet:

- menetrendszerinti (Scheduled CAS);
- hívásra (On-call CAS) végrehajtott művelet;
- valamint azonnali légi támogatást (Immediate CAS).

A közvetlen légi támogatás csak akkor lehet igazán hatékony, ha a harcmezőn az ellenség döntő, érzékeny pontjait támadja, amelyet a dinamikus változó harctevékenység során nehéz meghatározni. A döntő pontok ismeretének a függvényében a közvetlen légi támogatást irányító parancsnokok számára az ún. „húzott” (Pull CAS), vagy a „tolt” (Push CAS) közvetlen légi támogatási harcászati fogások állnak a rendelkezésükre. Az említett harcászati fogások alkalmazásának alapvető feltétele egy jól működő felderítési- és harcmező monitorozó rendszer megléte, amelynek segítségével a repülő bevetések a megfelelő célpontok ellen irányíthatóak.

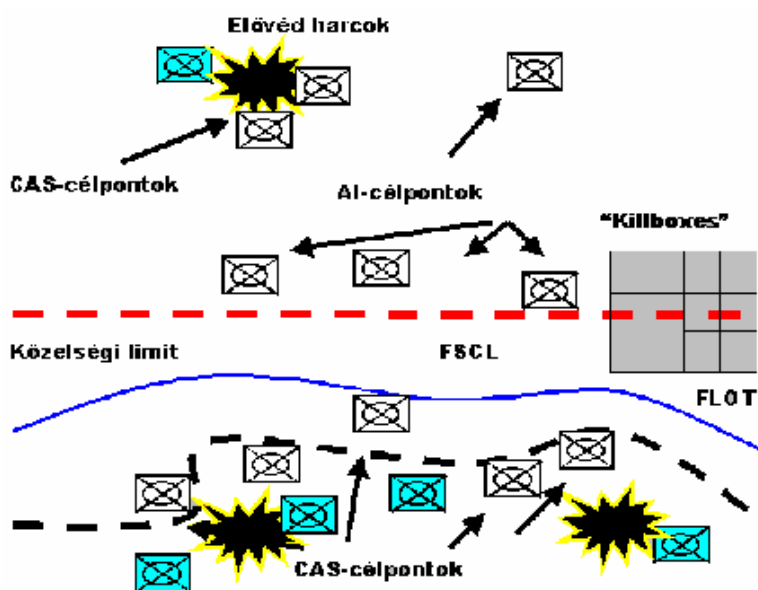
A „tolt közvetlen légi támogatás” alkalmazásával a csapásokat a vezetési-irányítási rendszer mintegy „tartalékolja” és ha sikerül meghatározni a harcmező döntő pontjait, akkor a szárazföldi parancsnokok igénylése nélkül is „rátolja” a közvetlen légi támogatást a harcmezőre.

A „húzott közvetlen légi támogatás” módszerénél a döntő pontokat először a harcmezőn települt bevetést irányító szervek határozzák meg és „ráhúzzák” a tartalékolt támogatást a harcmezőre.

A közvetlen légi támogatás sikeres alkalmazását, a doktrinális felfogás szerint, a következő feltételek meglétéhez kötik:

- Légi fölény megléte.
- Az ellenséges légvédelem megfelelő szintű elnyomása.
- Hatékony célmegjelölő rendszer alkalmazása.
- Kedvező időjárás.
- Rugalmas vezetési rendszer működtetése.
- A hajózó állomány és a végső repülésirányítók jó kiképzettsége.
- Interoperábilis, megbízható híradás a felszíni erőkkel.
- Az igénylési rendszer összehangolt tevékenysége a vezetés-irányítás minden szintjén.

*A FELSZÍNI ERŐK ELLENI LÉGI MŰVELETEK DOKTRINÁLIS
ÉRTELMEZÉSE A NATO-BAN*

2. ábra

A légi lefogás és a közvetlen légi támogatás tűzkoordinációja a lineáris harcmezőn

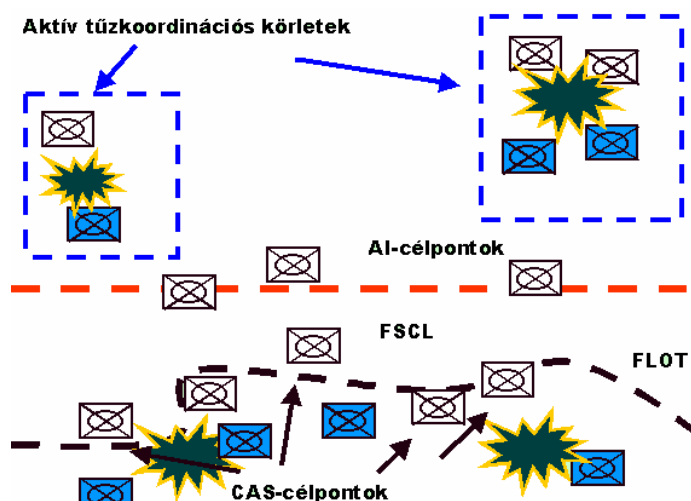
A felszíni erők elleni légi műveletek sikerének egyik legfontosabb feltétele a szárazföldi csapatok tűzének és a támogató repülő eszközök tűzének megfelelő koordinálása. A legújabb nyugati elvek szerint, a harcmező tulajdonságainak a függvényében, ún. lineáris, vagy nonlineáris tűzkoordinációt szükséges tervezni.

A LINEÁRIS HARCMEZŐN a tradicionális FLOT, FSCL koordinációs terepszakaszokkal térben választják szét a légi lefogás és a közvetlen légi támogatás műveleti formákat. Látható, hogy itt már nem tervezik a harcmező légi lefogását, csak az előbb tárgyalt két műveletet alkalmazzák.

A NONLINEÁRIS HARCMEZŐN a harctevékenységek térbeli elhelyezkedése nem a megszokott struktúrát mutatja, így a legfrissebb kutatások szerint a koordináció szempontjából elegendő, ha ún. „aktív tűzkoordinációs körleteket” hoznak létre, ahol szükséges a részletes integráció a közvetlen légi támogatás miatt.

Az aktív tűzkoordinációs körletek közötti térrészekben, ahol légi lefogást tervezik, nem szükséges teljeskörű integráció a felszíni erők tevékenységével.

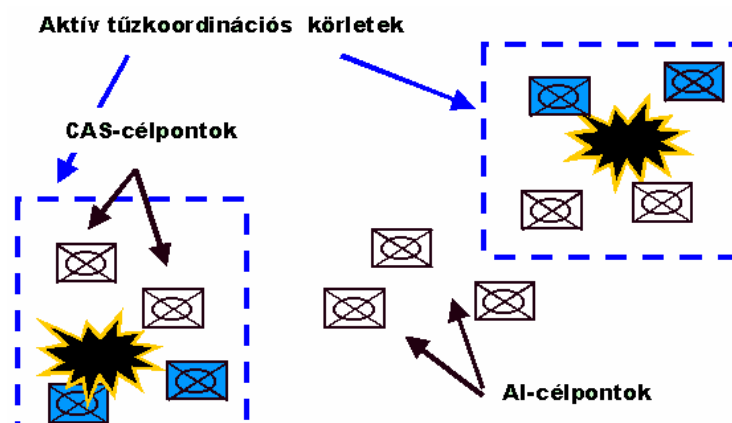
A LINEÁRIS ÉS NONLINEÁRIS KOORDINÁCIÓS RENDSZABÁLYOK KOMBINÁCIÓJÁT is alkalmazhatják, ha a harcmező szerkezete, valamint a szárazföldi csapatok tevékenysége lehetővé teszi. Ebben az esetben a hagyományos FSCL koordinációs vonalat és az aktív tűzkoordinációs körleteket egyidejűleg igénybe veszik.

3. ábra

A felszíni erők elleni műveletek kombinált tűzkoordinálása

A KÖZVETLEN LÉGI TÁMOGATÁS SZÁMOS ÖSSZHADERŐNEMI MEGFONTOLÁST követel meg a saját tüzérség és a „repülő tüzérség” szerepét betöltő légi támadó eszközök tevékenységének koordinálása során. A doktrínális szabályzást összhaderőnemi kiadványok végzik, amelyek szerint a tüzérség- és a közvetlen légi támogatást végrehajtó eszközök tevékenységének az összehangolására az alábbi harcászati eljárásokat dolgozták ki:

4. ábra

Tűzkoordináció a nem lineáris harcmezőn

ZÁRÓ GONDOLATOK

A dolgozattal megpróbáltunk rávilágítani egy, a Magyar Légierőt is igen nagymértékben érintő feladatkörre. Mindenki számára ismert az a technikai feltételrendszer, mellyel repülő csapataink jelenleg rendelkeznek. Ez azonban nem lehet magyarázata annak, hogy a későbbiek során esetlegesen bekövetkező koalíciós feladatvállalásból olyan módon vegyük ki részünket, mint amelyet partnereink elvárnak tőlünk. Ezért fontos az — hangsúlyozzuk újra—, hogy folyamatosan el kell sajátítanunk azon új elveket, eljárásokat is, amelyek a légierő stratégiai koncepciójának megváltozásával napjainkra ilyen formán megváltoztak.

Ajánljuk ezt a rövid kis cikket, mind a légierőnél mind a szárazföldi csapatoknál dolgozó és az ellenséges szárazföldi erők elleni harctevékenységgel kapcsolatban lévő minden tiszt kollegáknak.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] MELLINGER PHILIPS., The ten proposition regarding of the Air Power, Air Power Journal 1996, Spring
- [2] MAJ. GEN DON WILSON, Origins of a Theory Air Strategy, Aerospace Historian,1971, Spring No.19-25 News, 1998, No.42,3,42
- [3] SCHNEIDER BARRY R., Principles of War for the Battlefield of the Future, www.fas.org

The article reviews shortly the development and structure of the antisurface force Air Operation of the NATO Tactical Air Power and changes what will have been performing by early 2000.